

Zoo heeft de ontwikkeling der dingen tot deze dubbele partijroeping geleid. Want — het is een wonderlijke ironie — de zonen van den profeet der woestijn en de leerlingen van den engel-achtigen doctor der binnenkamer, zijn begonnen met op hun schilden te slaan — als de Gideonsbende, want rumoer en rumoer zijn twee — en een gansch groote verheffing te maken voor de leuze, dat zij geen partij wilden wezen en het ook nooit zouden willen worden. Maar toch is het er ten leste op neergekomen, dat zij ten aanzien van het reformatorisch program een *eigen groep* gingen vormen en een eigen program hebben moeten ontwikkelen.

MOETEN ontwikkelen.

Het ligt natuurlijk aan die anderen. Die wilden niet meekomen.

En ik keer met mijn gedachten tot het Joodsche volk weer, dat Christus moriturus heeft gevangen gezien in de verleiding van het pseudomessiaansche woord. Hij heeft gezien, dat er geesten komen zouden, die zouden tornen aan het machtwoord van alle christelijk-dogmatische fundamenteleggers: *éénmaal*. „*Éénmaal*“ is de Messias verschenen, zeggen de fundamenteleggers van de apostolische eeuw (Hebr. 9:26); en nog maar „*éénmaal*“ zal de onkeer radicaal zijn (Hebr. 12:26) en maar „*éénmaal*“ kan men de beslissende keuze doen (Hebr. 6:4) en van de zonden zijn gereinigd (10:2) en maar „*éénmaal*“ kan de Messias lijden (1 Petr. 3:18) en maar „*éénmaal*“ wordt het heiligen principieel overgeleverd (Judas, 3) en maar „*éénmaal*“ krijg ik een wezenlijken kijk op de geschiedenis der Godsopenbaring en haar geheim, haar verklaringsbeginsel (Judas, 5); en maar „*éénmaal*“ is Christus gestorven en geofferd (Rom. 6:10, Hebr. 9:12, vgl. hdst. 10). Zoo ligt daar, ik zou haast zeggen, de „*ban*“ van het *afdoende* woord „*éénmaal*“ niet alleen over het objectieve, MAAR OOK OVER ZIJN VERKRIJGING. Men zegt, dat ik goed begrijpen en onthouden moet dat het objectieve objectief, maar — dat de *verkrijging* van het objectieve *subjectief* is, en ik kan er niets tegen zeggen. Maar toch staat er „*éénmaal*“, en het schijnt mij in de verwarring van mijn gedachten toe, dat God zeggen wil, als ik de Schrift lees, dat ook in het *subjectieve* toch *weer* Zijn objectiviteit is, omdat Hij de historie maakt en ook daarin Zich openbaart en dat dus ook de geschiedenis van het fundamenteleggen en van de overlevering staat onder den ban en onder den band van het woord „*éénmaal*“. Dus leert Hij mij voorzichtig te zijn in de beoordeeling van wat „*traditie*“ is; er zijn weliswaar geen scherpe grenzen te trekken tusschen goddelijk en menschelek werk, maar er is toch dóór het menscheleke heen een goddelijk werk, een voortgaan van feit tot feit; een doen van een ding, dat maar „*éénmaal*“ plaats heeft, omdat God haast heeft om te komen tot het volgende ding, dat maar één maal kan geschieden.

Maar de pseudoprofeten onder Israël, het verstorfene, hebben van dat *afsnijende* woord (*éénmaal*) niets moeten hebben. Men zegt mij, dat pseudoprofeten niet houden van dien term „*eene afgesneden zake*“. In elk geval hebben zij uit het leven van Jezus van Nazareth en uit de brieven van zijn apostelen het woord „*éénmaal*“ weggeschrapt. Aan het feit hebben zij niet getornd, maar ze hebben zijn absolute ontkend. Dat in de dagen van den profeet uit Nazareth geschiedenis gemaakt werd, geschiedenis van het heilige volk (later zou dat kerk-geschiedenis heeten), hebben ze nooit betwist. Maar die Nazarener moet niet zeggen, dat zijn leer niet te substitueeren is. Zij is niet „*de*“ leer, maar één van haar vormen; zij leert niet „*de*“ religie, doch één van haar fasen. Het is niet „*de*“ overlevering, noch het „*éénmaal*“ geleide fundament, maar een *modus*, een manier van overlevering, een *optiek* IN het fundament. En ja, het fundament... wie heeft de gronden van God ontdekt?

Toen kwamen ze op, in den naam van Abrahams God (want dat klinkt toch erg naar de traditie, maar dan niet de door de huidige generatie verknoede). Toen kwamen ze op, de pseudoprofeten van Israël. Ze gingen de woestijn in en de binnenkamer. Ze waren „*wederom*“ de atlanten, dragende den wereldlast. Ge hoort niet over alles, ook over Jezus van Nazareth; maar niet over Hebr. 10, noch over het woordke „*éénmaal*“.

Zoo hebben zij in den kring van hun eigen Joodsche volk een eigen geschiedbeschouwing voorgedragen. Vlak bij hen, onder hun oogen had God in Galileesche visschers dingen gedaan, die Hij maar „*éénmaal*“ doet; God had geschiedenis gemaakt. Hij had theopneustie gegeven (die geeft Hij maar „*éénmaal*“), maar zij hadden die op één lijn gesteld met de „*verlichting*“, en die is een alle-dags-geschenk. Hij had groote mannen gegeven, die historie maakten, apostelen en profeten en herders en leeraars, en die apostelen waren een gave voor „*éénmaal*“ en ook die anderen stonden in zóóverre onder de wet van het „*éénmaal*“, als de charismata, de bijzondere genadegiften van den Heiligen Geest in hem maar éénmaal werkten en het geloof aan de heiligen maar „*éénmaal*“ overgeleverd werd en de „*verlichting*“ maar éénmaal kan geschieden (Hebr. 6). Och ja, het was het „*éénmaal*“ van de fundamentelegging. Maar de pseudoprofeten, die het volk zouden beroeren, ze zouden toezien en het niet gelooven; en alle Grieken zouden toezien en het niet gelooven; en uit de christenen zouden sommigen afvallen en het niet gelooven; en zoo zou de bodem worden bereid voor de valsche profeten, die oproepen tot woestijn en binnenkamer; want het moet toch allemaal worden overgedaan.

En als ik nu weer bedenk, dat Christus deze pseudomessiasen onder Abrahams zaad tot typen van de laatste eeuw stelt onder allen hemelboog, waar Zijn kerk een plaats zal hebben, dan zet Hij mij wederom in vrees. Als ik dan hoor smalen op de traditie, omdat die vereenzelvigd wordt met haar dragers, dan zeg ik: hier

is overeenkomst; want hier is geen rekening gehouden met het „*éénmaal*“ in de historie.

Het verbijssterende is, dat dit alles ook zoo moeilijk erkend wordt; dat de schijn zoo groot is en zoo valsch. Want het is vreemd, dat dit verschijnsel zich juist onder hen voordoet, die den Duitscher graag het woord „*éénmalig*“ nazeggen, en die niet zonder grooten nadruk verzekeren, dat de openbaring niet met den Bijbel op-houdt en dat de bijzondere openbaring niet met de apostolische eeuw is af-gelopen. Ik meen, dat *JUST* DEZE menschen met hun kring-vorming dan beginnen moesten met de erkenning, dat, indien dit waar is, dan ook de kerkgeschiedenis onder het gezichtspunt van het „*éénmaal*“ staat, *gelijk heel de heilige geschiedenis*. Maar neen, ik bevind ze zeer tegenstrijdig. Want zij juist zijn het, die van geen gezag, ook niet van „*Epochemachende*“ tijden willen weten. Zij juist zijn het, die haast een breuk gaan uitroepen, als iemand zich het woord laat ontvallen: „*door Gods genade zijn we er in beginsel*“; een woord, dat geen zin heeft voor wie geen bijzondere daad van Gods voorzienigheid erkent, maar dat te dieper zin heeft voor ieder, die meent, dat God ook na de Schrift-gave met het maken van bijzondere (dus ook „*éénmalige*“) geschiedenis voortgaat.

Nog eens, ik vind die menschen tegenstrijdig.

En ik kan alleen hen en hun woord verklaren, als ik onderstel, dat zij met hun kerkvorming en kerkverhating alleen de fundamente die ze zelf leggen, met het opschrift „*éénmaal*“ sieren willen; dat zij, bijziende, van verre niet ziende, zegt een bijbelschrijver, slechts hun *eigen* aangedragen steenen groot vinden en dat ze zich hopeloos vastredeneeren, juist door *dezen* hoogmoed. En als ik hen zie heengaan ter afzondering, in woestijn en binnenkamer, ter conferentie, en naar den cursus, naar hun retraites en hun gezelschap van vertrouwden, dan hoor ik hen zeggen: door Gods genade komen we er nu in beginsel. Maar ik vind, dat in de religie „*komen*“ reeds „*zijn*“ is. Dus hoor ik, dat een ander niet mag zeggen, maar dat ZIJ het WEL mogen doen: *door Gods genade zijn we er in beginsel*.

En dat vind ik hoogmoediger dan iets.

Ik vind dezen woestijngang en deze binnenkamer-retraite, op gezag van Christus' woord erger dan de decadentie van den „*fin-du-siècle*“. Ik vind, dat de „*einden der eeuw*“ nu worden nabijgebracht.

En nu staat mijn ziel open voor het woord van Christus: gaat niet uit; geloof het niet.

Waarom moet ik niet uitgaan, en waarom niet zien?

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Zeer verre het beste.

(Homelvaart)

Want ik word van deze twee gedragingen, hebbende begeerte, om onthouden te worden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.

Maar in het vleesch te blijven, is noodiger om uwe wil. Filippensen 1:23, 24.

Als straks de morgen van den gedenkdag van uws Heilands Hemelvaart licht, begin dan met u doof te maken voor de stemmen, die daar in de wereld van ongelooft kramen over dat zalig heilsfeit, mijn ziel!

Ach, gij weet het, wat die rumoerige stemmen verkonden. Gij hebt het al zoo dikwijls moeten aanhooren, dat het zware menschenlichaam zich niet als een vogel kan opheffen van de aarde. Zij hebben het u voorgerekend, hoe uw Heere met een snelheid van zooveel kilometers in het uur nog niet in het Heilige der heilige zou kunnen zijn aangeland. Zij hebben het „*wetenschappelijk*“ bewijs geleverd, dat er in die hooge plaatsen, zoo zij bestaan, geen nether trilt en dat daarom geen organisch leven er mogelijk is.

Het kan pas geven dat ongelooft de wapenen uit den ijzeren vuist te slaan.

Maar moei u daarmee dezen morgen niet.

Geef u eens echt over aan genieting.

Laten uw gedachten opstijgen tot daar, waar uw Jezus is.

En laat het hart vooral deze gedachten volgen. Opdat uw hart zij, waar ook uw eenige Schat is. Ja, zoo is 't goed.

Dat is Hemelvaart vieren.

Met het hart bij Christus te zijn.

Al het aardsche te vergeten.

Aan uzelf niet meer te denken.

Al uw geeskracht, al uw lust, door den Geest, geleid, door den Geest geleerd, te concentreeren op uw Jezus.

Op uw Jezus alleen.

Zoo is 't goed, maar... 't kan nog beter.

Paulus onderricht u: onthouden te wezen en met Christus te zijn, dat is zeer verre het beste.

Indien gij, o ziel, gelijk wordt aan de ballon, waarvan het anker is gelicht en die nu al hooger en hooger rijst tot er geen stipje aan den ganschen hemel meer van te speuren valt, en de laatste band met het aardeleven is verbroken en gij van de engelen wordt gedragen naar den schoot, naar het hart van uw Brudegom, dan, o dan voelt gij pas, wat de Hemelvaart van uw Heiland beteekent.

Velerlei bate van die Hemelvaart kunt gij thans wellicht opsommen.

Maar brengt gij deze bate wel geloovig in rekening, dat gij straks aan het Middelaarshart van Christus zult liggen en dat tot den dag Zijner weder-verschijning toe?

Zoo Christus op aarde ware gebleven, zoo gij levenslang in Zijn onmiddellijke nabijheid hadt mogen verkeer, hadt gij Hem na uw sterven in den hemel toch moeten missen.

Zeker, ook dan zou de geloofseenheden blijven voortduren.

Maar die geheel eenige gemeenschap, waarvan geen voorstelling is te vormen noch minder een beschrijving te bieden, welke er thans tusschen Jezus en de triomfeerende gemeente in den hemel wordt geoeft, zoudt gij dan moeten derven.

Welk een zalige winst, dat uw Vader het anders heeft beschikt!

Want hoe zouden die twee tegen elkander kunnen opwegen!

Hier zoudt gij, mijn ziel, zondares die gij blijft, niet anders dan een door veel vergeld genot van Zijn bijzijn smaken en straks zoudt gij moeten roepen: hoe lang nog, o Heilige God, leven Christus en ik van elkander gescheiden?

Maar nu moogt gij, zeker nog gebrekiger, Hem in het geloof vastgrijpen om echter hiernamaals storeloos te genieten van de vreugde uws Heeren.

Tegenover de korte scheiding tusschen Christus en u hier op aarde — ofschoon Hij u geen weze laat — staat het met-Hem-vereen-zijn tot den jongsten dag toe, om daarna nog altoos met uw Heere te wezen.

Lieflijk lot!

Hoe gelukkig, dat uw Jezus hier niet bleef.

Hoe gelukkig, dat Hij reisde naar dat vergelegen land om voor u plaats te bereiden, een plaatsje aan Zijn borst.

En als gij dan met deze overpeinzingen naar den geest in den hemel zijt geweest, jubelt het dan niet in u, wanneer gij onder de uwen verschijnt, wanneer gij bij Gods volk u voegt: God vaart op met gejuich! De Heere met geklank der bazuin!

En als dan de avondschemering van den Hemel vaartsdag invalt, dankt gij dan niet: 't is zoo zalig, mijn Heiland, dat Gij zijt afgereisd? Maar gaat dan ook uw dank niet over in een zachte zucht: Hoe zalig zal het zijn, als ik U mag nareizen?

Gij bij mij en ik bij U!

Onze zielen in liefde saamgestrengeld!

Niets meer tusschen ons in!

O, gij, dien mijn ziel lief heeft, gedenk mijner, waar Gij thans gekomen zijt in Uw koninkrijk! HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

V.

De missive van Dr J. P. de Gaay Fortman e.s.

Naar het ons voorkomt, werd aan het schrijven, dat door Dr J. P. de Gaay Fortman e.s. in Januari van dit jaar aan de Synode werd gezonden, veel te weinig aandacht geschonken.

Men versta dit wel.

Niet de Synode draagt hiervan de schuld.

Die heeft er haar tijd aan besteed en het grondig behandeld.

Maar buiten haar is deze zaak al te spaarzaam besproken.

Toch zou zij voor onze kerken van groot gewicht kunnen worden.

Daarom dient er hier nog weleens opzettelijk op gewezen.

Er zijn verschillende oorzaken op te geven, waarom deze missive niet tot haar recht is gekomen.

Aan haar ging iets vooraf en op haar volgde iets, dat het belang, daarin bepleit, niet weinig heeft geschaad en al te zeer op den achtergrond heeft gedrongen.

Aan haar ging vooraf de publikatie van een stuk, dat door twee ondertekenaars der latere missive was opgesteld, n.l. door Dr Rijk Kramer en Drs C. J. Honig, op de vergadering in „*Belle-vue*“, waar de heer K. v. d. Berg de leiding had, was voorgelezen en ter Synode zou gezonden worden.

Dit stuk nu droeg een zeer eenzijdig karakter.

Het zocht achter de aanklacht, welke tegen Dr G. was ingediend, iets persoonlijks; trachtte op de personen, die zich tot de Classis Amsterdam hadden gewend, een ongunstig licht te werpen; suggereerde, dat door de Classis Amsterdam zulke afgevaardigden naar de Partikuliere Synode van Noord-Holland hadden gezonden moeten worden.

„*die in deze zaak meer sympathiek stonden tegenover Dr Geelkerken*“; gaf een scheeve voorstelling van het advies; door de theologische hoogleraren aan de Classis Amsterdam verstrekt; gaf de Synode in overweging om in een „*colloquium doctum*“ te handelen over de eerste drie hoofdstukken van Genesis en dat geheel los te maken van „*het geschil, dat tegenover Dr Geelkerken gaande is*“ en vertrouwd, dat Dr Geelkerken daaraan zou „*medewerken met al zijn kracht*“.

Men gevoelde het dadelijk: dit stuk getuigde van sterke vooringenomenheid.

Het miskende ten eenenmale den ernst van den toestand.

Toen dan ook bekend werd, dat deze heere met nog vele anderen een missive de Synode had-

den doen nagaan dael geest aden daarom nie En toch inhoud.

Zij sprak Waar zij werd opgeantwoorden stuk veree opheldering oog onzer

Hoogge Onderge vergaderin verband sterdan

Voor spreken uit, dat o dorfijke w sing word de toekon borg bied Hoofd der de meerd in de to

Vervolg ten eerste belangrijke logischen, juridische de desche dringend te achten, waard, en

Ten twi ons reeds door de J. Wolffe e.a., een komen rij enheid v hij, slech te vinden. De J. C. S belang, d schouwing rust zou

Ten de geloovige aan de o Dr A. No belang vo maar ool haar schij opvatting de door gestelde Dr Kuype

Op grot moedighe indien mo Generale commissie kend geble aan de ar belijdenis, betref, en stuk van ernstig in tot meerd deze vaa medeleven onzer Ken gemeente heiligt g w.g. Dr Goote, An Jonkman, Dr W. J. Leiden.

Met deze eener Gere demisch ge Men ziet tusschen d kortheidsha Het is b Bijna, ze Want er ontsierde.

Het is de baat schij Schriftopva ken tijt de Geelkerken waartegen schuwde.

Het verv beel onver Trouwen theologisch dezelfde vr aan Dr Ge Het bleo niet voldoe Maar ov den als o Dat dees Zij toon bevooroor Zij nam er geen v zou zijn g

den doen toekomen, sprak het vanzelf, dat menigeen dacht: de missive zal wel een soortgelijken geest ademen als het bekende stuk en dat er daarom niet de noodige notitie van genomen werd. En toch... de missive had een geheel anderen inhoud.

Zij sprak een heel andere taal.

Waar zij niet in de gewone Synode-verslagen werd opgenomen en wij voor enkele dagen nog ontwaarden, dat men de missive met het Bellevue-stuk vereenzelvigde, lijkt het ons ter volkomen opheldering gewenscht de missive hier onder het oog onzer lezers te brengen.

Hooggeachte Heeren en Broeders.

Ondergeteekenden nemen de vrijheid zich tot uwe vergadering te wenden met een hoogst ernstig verzoek, verband houdende met de zaak der Kerk van Amsterdam-Zuid.

Voor zij dit verzoek u ter overweging aanbieden, spreken zij den vurigen wensch en de vaste hoop uit, dat onder de leiding des Heiligen Geestes, in broederlijke welwillendheid eener en anderzijds, een oplossing worde gevonden, die de rust in onze Kerken voor de toekomst zooveel mogelijk verzekert en die waarborg biedt, dat alle gaven en krachten, door het hoofd der Kerk ons in dezen tijd geschonken, voor de meerdere ontplooiing der openbare waarheid Gods in de toekomst behouden blijven.

Vervolgens spreken zij als hun overtuiging uit: ten eerste, dat wij thans leven in een tijd, waarin belangrijke wetenschappelijke vraagstukken van theologischen, ken-theoretischen, natuurwetenschappelijken, juridischen aard bestaan, alle verband houdende met de beschouwing der Heilige Schrift, wier oplossing dringend gewenscht, zoo niet volstrekt noodzakelijk is te achten, zal de eenheid onzer Kerken worden bewaard, en het geloof der gemeente worden versterkt.

Ten tweede, dat sommige dezer vraagstukken onder ons reeds een begin van oplossing hebben verkregen door de studie van wijlen Dr. A. Kuyper, wijlen Dr. J. Wolter, wijlen Dr. H. Bavinck, Dr. W. Geesink e.a., een oplossing die evenwel nog niet tot volkomen rijpheid is gekomen, terwijl bovendien geen eenheid van meening wordt gevonden; men denke bijv. slechts aan de beschouwing van Genesis I, die te vinden is in „Het Boek der Geboorten” van wijlen Dr. J. C. Sikkel. Het schijnt ondergeteekenden van hoog belang, dat getracht worde naar eenheid van beschouwing, waardoor aan menig hart een ongekende rust zou worden geschonken.

Ten derde, dat wetenschappelijk onderzoek door geloovige wetenschappelijke mannen (zij denken hierbij aan de onderzoekingen van Dr. C. van Gelderen en Dr. A. Noordzij), geleid heeft tot resultaten van groot belang voor een beter verstaan der Heilige Schrift, maar ook tot conclusies, welke moeilijk verenigbaar schijnen met de bij ons veelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr. Geelkerken gestelde vragen, n.l. een Schriftopvatting waar tegen Dr. Kuyper ons reeds ernstig waarschuwde.

Op grond van het voorgaande meenen zij met vrijmoedigheid het dringende verzoek te mogen doen, indien mogelijk met instemming van alle leden der Generale Synode, te besluiten tot de instelling eener commissie van wetenschappelijke mannen op verschillend gebied (eventueel toevoeging van niet-theologen aan de aangewezen deputaten voor den uithouw der belijdenis, voorzover het de aangevoerde quaestie betreft, en herziening hunner instructie), die het vraagstuk van de rechte beschouwing der Heilige Schrift ernstig moge onderzoeken, en trachte ons te leiden tot meerdere zekerheid dienaangaande, opdat, waar deze vraagstukken de hoofden en harten van zoovele medelevende en over deze dingen nadenkende leden onzer Kerken zoo dikwijls angstig bezig houden, de gemeente gesterkt en opgebouwd worde in haar allerheiligst geloof.

(w.g.) Dr. J. P. de Gaay Fortman, Den Haag; Mr. A. Goote, Amsterdam; Drs. C. J. Honig, Amsterdam; A. Jonkman, Amsterdam; Dr. Rijk Kramer, Amsterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. H. R. Wolter, Leiden.

Met deze missive hadden tal van belijdende leden eener Gereformeerde Kerk, waaronder vele akademisch gevormden, hun instemming betuigd.

Men ziet hieruit, welk wijd verschil er bestaat tusschen deze missive en — wat wij maar weer kortheidshalve zullen noemen het Bellevue-stuk.

Het is bijna zuiver objectief gehouden.

Bijna, zeggen we.

Want er staat één zinsnede in, welke de missive ontsierde.

Het is deze: „conclusies, welke moeilijk verenigbaar schijnen met de bij ons veelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr. Geelkerken gestelde vragen n.l. een Schriftopvatting waar tegen Dr. Kuyper ons reeds ernstig waarschuwde”.

Het verwijt aan de Classis Amsterdam was geheel onverdiend.

Trouwens, het was tevens een verwijt aan de theologische hoogleraren, die geadviseerd hadden dezelfde vragen met een geringe wijziging opnieuw aan Dr. Geelkerken te stellen.

Het bleek, dat de rekwestranten in dit opzicht niet voldoende georiënteerd waren.

Maar overigens kon deze missive begroet worden als een verblijdend verschijnsel.

Dat deed de Synode ook.

Zij toonde, dat het Bellevue-stuk in geen deele bevooroordeeld op haar had gewerkt.

Zij nam de missive, gelijk ze daar lag en verbond er geen voorgeschiedenis aan, wat ook niet billijk zou zijn geweest, omdat de verantwoordelijkheid

voor de missive door veel meer personen werd gedragen, dan die voor het bekende stuk.

Alleen de passage, waarop wij daareven attentioneerden, werd door de Synode gewraakt.

Voor het overige echter deed zij voor de wenschen van de ondertekenaars, zonder natuurlijk hun formulering woord voor woord voor haar rekening te nemen, onverholven haar sympathie blijken.

De studie van vele niet-theologen plaatst voor talrijke vraagstukken, welke ten nauwste de Schrift raken en met name het eerste hoofdstuk van Genesis.

Dat niet-theologen met theologen daarover eens ernstig spreken, is in hooge mate gewenscht.

Al veel eer had tusschen beide groepen van akademisch gevormden zulk een contact moeten worden gezocht.

Niet natuurlijk om de wetenschap over de Schrift te laten heerschen.

Dat mag nooit.

Dat is ook de bedoeling van de zenders der missive niet.

Maar wel dient hoognoodig onderzocht, in hoeverre conclusies, waartoe de geloovige wetenschap gekomen is en hypothesen, welke zij heeft opgesteld, zich met een zuiver Gereformeerde exegese verdragen.

Dat daar de punten, welke in geschil waren tusschen de Synode en Dr. Geelkerken, buiten vallen, behoeft niet herhaald.

Meermalen werd door ons betoogd, dat deze punten buiten het bereik der exegese liggen en behooren tot die dingen der Schrift, welke een klaarblijkelijk zin hebben en die daarom juist het uitgangspunt van de exegese moeten zijn.

Doch er is ook in de eerste hoofdstukken van Genesis zooveel, wat wel voorwerp van exegese is. En dat daarover op de basis der Gereformeerde belijdenis wordt gediscussieerd, wat zou daartegen kunnen worden ingebracht?

Alleen maar stond men thans voor de moeilijkheid: hoe zal dat samenspreken van theologische en niet-theologische geleerden worden geregeld?

Wat kan de Synode hieraan doen?

In den voorslag der heeren, dat de Synode daartoe een „Commissie van wetenschappelijke mannen op verschillend gebied” zou instellen, kon kwalijk worden getreden.

Het ligt immers niet op den weg van de kerk zich met puur wetenschappelijke zaken in te laten.

Men stelle zich voor, dat zulk een Commissie later aan de Synode zou rapporteeren en met voorstellen komen.

Hoe zou een Synode, welke voor bijna de helft uit niet-wetenschappelijke mannen bestaat, daarover kunnen oordeelen?

Daardoor zou juist de vrijheid van wetenschap aan banden worden gelegd.

Niet deskundigen zouden als rechters over de wetenschap zitten.

Dat gaat natuurlijk niet.

Daarvoor heeft de kerk geen roeping.

Wel mag zij de hulp van de wetenschap in geloofszaken vragen, maar toch alleen zóó, dat zij zelf de beslissing in handen houdt en niet met blinde gehoorzaamheid voor de wetenschap bukt.

Ook heeft zij toe te zien, dat geen vreemde beginselen onder het etiket „wetenschappelijk” de kerk infekteeren.

Maar voor de rest — en dat is een heele groote rest — eerbiedigt zij de „sovereiniteit in eigen kring” ook van de geloovige wetenschap.

Door het aannemen van den voorslag der heeren, zouden we op verkeerd spoor zijn gelopen en gearriveerd zijn aan een station, waar de ondertekenaars der missive nooit hadden willen komen.

Maar zij hadden nog een substituit-voorslag, een voorslag, die in aanmerking zou kunnen komen, wanneer de eerste verworpen was, maar die zij zelf niet prefereerden.

N.l. dat aan de „aangewezen deputaten voor den uithouw der belijdenis, voorzover het de aangevoerde kwestie betreft” niet-theologen zouden worden toegevoegd.

Hier moet goed onderscheiden, opdat er geen misverstand ontsta.

Bedoelt men het Deputaatschap gít te breiden met wetenschappelijke mannen, die niet-theoloog zijn, zoodat we de bovenvermelde studiegcommissie in anderen vorm toch zouden krijgen?

Dan zouden voorzeker onze kerken zich ook daarin niet kunnen vinden.

De bezwaren, daar straks tegen den eersten voorslag ingebracht, zouden ook hier gelden.

Zij zouden zelfs gelden met verhoogden exponent. Omdat het hier juist den uithouw van de belijdenis belangt.

De belijdenis of wil men: het dogma is geen produkt van de theologie, gelijk Harnack en anderen beweren.

Des te minder nog het produkt van de wetenschap in het algemeen.

Hier moet een zuiver principiële positie worden ingenomen.

Nooit mag het tegenover de „liberale” theologie worden prijsgegeven: de belijdenis, het dogma is produkt van de door den Geest geleide geloofsbezinning der kerk.

Niet de theologie, noch minder de wetenschap, doch de kerk creëert het dogma.

Het gezag, dat God aan de kerk heeft verleend en dus niet het gezag van eenige of van de wetenschap bindt hier.

Zelfs niet in bepaalde kwesties.

Ook hier zal de kerk gaarne de hulp van de theologie aanvaarden.

Maar het is een hulp, meer niet.

En die hulp bepaalt zich voornamelijk hiertoe om, wat als geloofsovertuiging in de kerk des Heeren leeft, onder woorden te brengen, daarvoor een geschikte formulering te bieden.

Een Deputaatschap, dat het karakter zou dragen van studiegcommissie zou dus onvoorwaardelijk moeten afgewezen.

Dat echter aan de Deputaten nog eenigen worden toegevoegd, die geen theologen zijn, is zeer stellig geoorloofd.

En dat er onder die toegevoegden ook wetenschappelijke mannen zijn, die specialiteit zijn op ander gebied dan dat der theologie, ontmoet al evenmin bezwaar.

Mits zij daarin zitting hebben niet als wetenschappelijke mannen, maar als belijdende leden eener Gereformeerde kerk.

En mits, om allen verkeerden schijn te mijden, het Deputaatschap dan ook worde aangevuld met niet-wetenschappelijke mannen, van wie een roep uitgaat van groote wijsheid en godzaligheid.

Dan — dit is een kwestie niet van principe, maar van praktisch inzicht.

Omtrent dat Deputaatschap kon echter de Synode, die een buitengewone is, geen beslissing nemen.

Niet, dat zij daartoe het recht niet bezat.

Maar Deputaten zelf hadden er op gerekend, dat hun aangelegenheden eerst op de gewone Synode zouden worden besproken.

Toch zoud de Asser Synode de rekwestreerende heeren niet weg met een: gaat heen en wordt warm.

Daarvoor juichte zij de bedoeling der heeren te zeer toe.

Zij wees een weg aan.

Immers besloot zij:

De Buitengewone Generale Synode van Assen van 1926.

a. kennis genomen hebbende van het verzoekschrift van Dr. J. P. de Gaay Fortman e.a. met betrekking tot den uithouw der belijdenis;

b. waardeerende de in dit verzoekschrift tot uitgang komende ernstige begeerte om door aan Gods Woord gebonden studie de Heilige Schrift beter te verstaan;

c. besluit

1e. aan het verzoek tot vorming van een studiegcozelschap, als in het verzoekschrift bedoeld, niet te voldoen, daar zulks niet tot de roeping en de taak der Synode behoort;

2e. door haar deputaten (de curatoren der Theol. School en de deputaten tot oefening van het verband met de Theol. faculteit der V. U.) er bij de hoogleraren in de theologie op aan te dringen zich met genoemde adressanten in verbinding te stellen, teneinde te komen tot een gezamenlijke bespreking van verschillende vraagstukken;

3e. het verzoek om uitbreiding van de deputaten voor den uithouw der belijdenis met enkele niet-theologen door te zenden naar de eerstvolgende Generale Synode, wanneer het rapport van deze deputaten aan de orde komt;

4e. van deze besluiten kennis te geven aan de bra J. P. de Gaay Fortman e.a.

Vooral op het sub c. 2o genoemde komt het hier aan.

Zij vond de oplossing hierin, dat de hoogleraren zich met de adressanten in verbinding zouden stellen, teneinde te komen tot een gezamenlijke bespreking van verschillende vraagstukken.

Zij gaf haar deputaten last hierop bij de hoogleraren in de theologie aan te dringen.

En waar de hoogleraren zelf daarover een gunstig praeadvies uitbrachten, mag ondersteld, dat allen zeer gaarne tot zulk een samenspreking bereid zijn.

Wij voor ons zouden er ons hartelijk in verheugen, wanneer zulke samensprekingen plaats hadden.

Zij zouden een band smeden tusschen de beoefenaars van verschillende wetenschappen.

Onze Calvinistische wetenschap zou daarmee zeer gebaat kunnen zijn.

Wij zijn dan ook warme voorstanders van deze gedachte.

Zal zij verwezenlijkt worden?

Het mag niet ontveinsd worden, dat de Synode na dit besluit pijnlijk werd verrast.

Waarschijnlijk hadden adressanten het antwoord der Synode nog niet ontvangen, toen er van onderscheidene hunner een missive inkwam, dat weer een heel ander geluid deed hooren.

In de Synode-verslagen, welke ons blad gaf, vindt men het niet.

Daarom volgt het hier.

Hooggeachte Heeren en Broeders.

Ondergeteekenden nemen de vrijheid zich nogmaals tot u te wenden, ten einde thans titing te geven aan hun diepe teleurstelling gevoeld bij de lezing van de „Verklaring”, aan Dr. J. G. Geelkerken ter onderteekening voorgelegd.

Zij spraken in hun adres, ondertekend door Dr. J. P. de Gaay Fortman e.a. den vurigen wensch

en de vaste hoop uit, dat door de Synode een oplossing van de gerezen moeilijkheden mocht worden gevonden, die de rust in onze kerken voor de toekomst zoo veel mogelijk kon verzekeren, en die den waarborg mocht bieden, dat alle gaven en krachten, door het Hoofd der Kerk ons in dezen tijd geschonken, voor de meerdere ontgisting der geopenbaarde waarheid Gods in de toekomst behouden mochten blijven.

Ten eerste streken ondergeteekenden, ten eerste, dat bedoelde rust en eenheid door den genomen maatregel geenszins zullen worden bevorderd; ten tweede, dat vele gewenschte krachten voor het aanbrengen van voortaan buitengewoon zullen zijn of worden. De scheuring, die thans niet onmogelijk mag worden gedacht, zal naar hun verwachting in hooge mate noodlottig blijken te zijn voor den door hun voornamelijk beoogden geestelijken welstand der Gereformeerde Kerken.

Naar hun gevoelen zal geen man van overtuiging en karakter, die de mogelijkheid veronderstelt eener andere exegese dan de Synode in haar Rapport over Genesis II en III gaf, er toe kunnen komen de gegeven verklaring in dien vorm te aanvaarden.

Zij gevoelen ten volle de verre strekking der bedoelde verklaring. Niet alleen toch zal Dr. J. G. Geelkerken zich met haar inhoud hebben te conformeren (!) en dien inhoud te leeren (!), maar ieder ander lid eener Gereformeerde Kerk, zoowel als haar mededragers zullen tot dat „conformeren“ (en de laatste ook tot dat „leeren“) verplicht zijn. Ongetwijfeld toch, staat hiermee een man van eer voor een „gewetenszaak“, omdat hij in het aanvaarden der verklaring een onderwerping zal moeten zien aan een hiërarchische daad, die hij niet voor zijn rekening kan noch mag nemen.

Pettelijk wordt in het Synode-rapport immers een uithreiding van onze confessie, met of zonder bedoeling gegeven, die hun — bij dit incidentele geval — hoogst bedenkelijk, zoo niet ongeoorloofd voorkomt, een uithreiding, waartegen zij geneigd zijn een woord van protest te laten hooren.

Natuurlijk zal er revisie mogelijk zijn, dat ook de „Verklaring“ appellabel blijft aan de Heilige Schrift. Maar zou een snedige revisie wel bevorderlijk zijn aan den goeden naam en het gezag eener Generale Synode? En stel, dat deze revisie kwam, hoe zou deze — na de werking van de verklaring — ingang kunnen vinden bij de gemeente? Welk een indruk zou zulk een revisie in en buiten de Kerken wel moeten maken? De Kerken zijn aan deze verklaring voor onafzienbare tijd gebonden.

Het kan ondergeteekenden dan ook niet anders voorkomen, dat, dat in bedoeld Rapport en in genoemde verklaring voortuitgegaan is op een beslissing, die na inwilliging van hun verzoek, na het wetenschappelijk onderzoek der gevraagde Commissie en na daarop gevolgde rustige kerkelijke behandeling, het dubbele doel der adressanten — straks genoemd — ons nader zou hebben gebracht.

Zij meenen, dat op dit punt hun verzoek door het toegevoegd Belydenisartikel, reeds nu is afgewezen.

Ten diepste — zoo herhalen zij — betreuren zij de genomen beslissing.

Ook — om een andere reden.

Zij spreken nu in hun adres van hoogst belangrijke vraagstukken, die door mannen als wijlen Dr. A. Kuyper, wijlen Dr. H. Davinck, wijlen Dr. J. Woltjer en Dr. W. Geesink tot een begin van oplossing zijn gebracht en voortans niet tot volkomen rijpheid zijn gekomen. Ook deze zouden moeten behooren tot de voorwerpen van onderzoek der commissie, door adressanten bedoeld. Ondergeteekenden vreezen echter zeer, dat de verdere arbeid, die noodig zal zijn, om ten deze tot klaarheid te komen, door de genomen beslissing ten eerste zal worden belemmerd, terwijl daarop tegen het feit zich zal kunnen voordoen, dat resultaten van wetenschappelijk onderzoek — hoezeer overigens ook dankbaar te waardeeren — zonder algemeener wetenschappelijk vooronderzoek dan een persoonlijke, en zonder kerkelijke behandeling, ingang in onze Kerken zullen vinden, iets, dat tot zeer ongelijke en derhalve ongewenschte rechtsbedeeling zou kunnen leiden en daardoor tot onrust en scheuring.

Bovendien meenen ondergeteekenden, dat op volerbij wijze de behoefte kenbaar is geworden, bepaalde-lijk

10. naar een dieper inzicht in de consequenties, die uit de door straks genoemde theologen geleerde organische beschouwing der Heilige Schrift volgen, en

20. naar een meer verdiepte en heldere kerktheorie, in tegenstelling met die van b.v. Aristoteles, Thomas van Aquino, Immanuel Kant enz., welke van grooten invloed zijn geweest op theologische beschouwingen der Gereformeerden.

De wetenschappelijke commissie zou aan de vervulling dier behoeften hebben kunnen voldoen.

De eenige uitweg, die nog redding zou kunnen bieden, zou, naar de meening der onderteekenen hierin moeten worden gevonden, dat

10. tijdijk in de Kerken de strijd over de exegese van Genesis II en III worde gestaakt;

20. dat derhalve aan Dr. J. G. Geelkerken zóólang het recht worde ontzegd zijn bijzondere opvattingen te propageeren;

30. dat door de Synode de gewenschte commissie worde ingesteld;

40. dat door deze commissie met bekwaam spoed worde gewerkt aan de mogelijke oplossing der bestaande vraagstukken.

Met de bede, dat de Synode vrijheid moge vinden een besluit in dezen zin te nemen, en dat de zegen des Heeren op haar arbeid ook in dezen rusten moge, hebben de eer te zijn (volgen de handteekeningen).

Stond bij de eerste missive de kwestie-Geelkerken op den achtergrond en waren daarin de mannen van wetenschap aan het woord, in deze tweede stond ze in het centrum en oefenen zij vaak scherpe kritiek op de handelingen der Synode.

Wij kunnen er niet aan denken, dit laatste schrijven te ontfangen.

Er staat trouwens heel veel in, dat wij bij andere gelegenheden gepoogd hebben te weerleggen.

Op de kwestie van de kennisdeur zouden wij gaarne dieper willen ingaan, maar ons blad is daarvoor te plaats niet.

Waar zij meenen, dat de Synode uithreiding aan onze confessie heeft gegeven en spreken van een „toegevoegd Belydenisartikel“, gaven zij blijk de uitspraken van de Synode en de kern der kwestie niet te hebben begrepen.

Dat is ontzettend jammer!

Het gemeenschappelijk inzicht, dat uitgangspunt zou moeten zijn voor de samensprekingen, wordt hierdoor vertroeteld.

Bij de samensprekingen, zoo zij worden gehouden, zullen eerst wel verschillende praelabele kwesties moeten worden behandeld.

Toch geven wij de hoop niet op

Misschien heeft het antwoord, dat de Synode ook op deze missive zond, eenig misverstand weggenomen.

De conclusies der Synode luiden:

10. aan de broeders Dr. J. P. de Gaay Fortman c.s. te antwoorden:

a. dat in de zaak-Dr. Geelkerken niet in geding is een of andere exegese van Genesis 2 en 3, maar dat het gaat om geloof of nietgeloof aan hetgeen de Heilige Schrift in deze hoofdstukken als zaken en feiten mededeelt;

b. dat de Synode geen uithreiding heeft gegeven aan eenig artikel der Belydenis, noch een artikel aan de Belydenis heeft toegevoegd, maar niets anders gedaan, dan de uitspraken der Belydenis handhaven;

c. dat de Synode in betrekking tot de andere door hen gemaakte opmerkingen verwijst naar de conclusie d.d. 19 Maart door haar aanvaard in betrekking tot het eerste schrijven van Dr. De Gaay Fortman c.s.

2. aan Dr. J. P. de Gaay Fortman c.s. mededeeling te doen van dit rapport en van de conclusie der Synode.

Hieruit spreekt weer de kalmte, welke de Synode tot het laatste toe bleef kenmerken.

Men merke hierbij op, dat sub 10. a geheel gelijklopend is aan wat later den predikanten Rullmann en Van der Vliet werd geantwoord.

Voorts trekt het de aandacht, dat deze tweede missive niet is ondertekend door Drs. C. J. Honig en Dr. H. R. Woltjer.

Wij spreken den wensch uit, dat wanneer straks een uitnodiging tot de adressanten zal worden gericht, zij in de rustige sfeer, van waaruit hun eerste missive is geschreven, met de theologische hoogleraren samenkomen.

En dat het resultaat Godverheerlijkend zij.

— Van en aan de predikanten Rullmann en Van der Vliet.

Dr. J. C. Rullmann en Dr. P. Ch. van der Vliet reageeren op onze „Synode-indrukken“ uit het vorig nummer door een ingezonden stuk.

Gaarne verleenen wij hun de verzochte plaatsruimte.

Drecht, 1 Mei 1926.

Geachte Redactie,

Vergun ons een kort antwoord op wat Prof. Hepp in nr. 31 van „De Reformatie“ schreef over onze missive aan de Synode.

Z.H.G. vraagt ons, hoe wij er toch maar een oogenblik aan konden denken, dat de uitspraken van de Synode „ruimte zouden laten voor de onderstelling, dat zij zichzelf en haar uitspraken meer macht en autoriteit zou toeschrijven dan den Woorde Gods“.

Ziehier ons antwoord:

De aan de Geelkerken gestelde eisch om het Schriftverhaal van Gen. 2 en 3 te aanvaarden in den door de Synode aangegeven zin, kwam o.i. weinig overeen met den wens van Prof. Ridderbos in zijn brochure: „Het verloren Paradijs“, blz. 40, om „niet rechtstreeks bepaalde uitleggingen vast te leggen in den trant der Boomsche beslissingen“. En de telegrafische mededeeling der Synode aan Dr. G., dat de zaken, waarin zij nu uitspraak deed, op een latere Synode niet opnieuw in geding zouden komen, kon o.i. den schijn wekken, alsof de Synode zichzelf en haar uitspraken meer macht en autoriteit zou toeschrijven dan den Woorde Gods.

Dat zij dit niet bedoelde, stond van meet af voor ons vast. Maar toch scheen het ons niet overbodig, dat zij dit nog eens uitdrukkelijk verklaarde. En tot onze niet geringe voldoening vernamen we later van een lid der Synode, dat men te Assen bij was geweest met ons schrijven, inzover het de Synode de gelegenheid bood, nog eens pertinent te verklaren, „dat alle uitspraken der Generale Synode benevens de Belydenisschriften der kerken, ten allen tijde appellabel zijn aan het Woord Gods“.

Dat ons onderschrift onder het antwoord der Synode aan de waarheid afbreuk deed, toen we schreven, dat de Synode zich nu anders uitdrukte dan eerst, is een beschuldiging, die we voor rekening laten van Prof. Hepp. Als hij schrijft: „De Synode sprak zich niet anders uit dan eerst“, stellen we hier slechts tegenover wat een scherpzinnig en onoverzicht synode-gezin criticus, Dr. Diermanse, dienaangaande in „De Heraut“, nr. 2518, schreef: „Inderdaad is die tweede uitspraak een andere“.

Ook de „droefheid“ van Prof. Hepp over ons, zoo als hij het noemt: „onwaardig“, onderschrift, laten we voor wat ze is. De naam der Synode was, naar het woord van Prof. H. H. Kuyper in „De Heraut“ nr. 2491, „een zeer ernstige, zóó ernstig, als nog geen Generale Synode onder ons heeft gehad“. En wanneer dan toch Prof. Hepp niet begrijpen kan hoe men in een zóó hoogst ernstige zaak,

eenzijdig ten zeerste verheugd kan zijn over de klaarlijkheid der Synode, om te waken voor de handhaving van het ongeroepd gezag der Heilige Schrift, maar ook, of liever juist daarom, anderzijds ten diepste betrouwen kan, dat haar uitspraken ruimte laten voor een verkeerde onderstelling, dan houdt hij het ons ten goede, dat wij op onze beurt zijn droefheid ook niet begripen.

Hoogachtend,

Uw dw.,

J. C. RULLMANN.

P. CH. VAN DER VLIET.

P.S. Waar Prof. Hepp mijn toestemming niet de brochure „Om aller Moeder“ uitspeelt tegen onze missive aan de Synode, daar vergeet hij, dat men geschriften moet beoordeelen naar den datum van hun verschijning.

„Om aller Moeder“ verscheen in December 1925, toen er ten opzichte van de Geelkerken nog alleen een vermoeden bestond, hoofdzakelijk gebaseerd op vermoedens.

Onze missive aan de Synode verscheen op 17 Maart 1926, na de schriftelijke beantwoording door Dr. G. van de 19 vragen der Synode, en na zijn mondelinge toelichting bij de nadere ondervraging ter Synode, alsook na de publicatie van de Synodale Rapporten.

J. C. RULLMANN.

Wij zijn de beide Utrechtsche predikanten dankbaar voor hun reukenschap van gevoelens.

Het is ons hierdoor wel iets duidelijker geworden, hoe zij tot hun opvatting zijn gekomen.

Evenwel is door dit alles het onbegrijpelijke punt niet anders dan verplaatst.

Zij grondde hun oordeel alleen op den eisch, aan Dr. Geelkerken door de Synode gesteld en op een nadere mededeeling van de Synode aan Dr. G.

Maar natuurlijk staan die eisch en die mededeeling niet los en op zichzelf.

Zij rustten op de breede rapporten, welke de Synode van haar Commissies had ontvangen en waaraan zij haar goedkeuring hechtte.

Het dogmatische rapport werd tegelijk met de verklaring, welke van Dr. G. gevorderd werd, gepubliceerd.

De predikanten Rullmann en Van der Vliet konden dus van beide tegelijk ook kennis nemen.

Mocht er omtrent de geëschte verklaring bij hen een vraag rijzen — wat niet noodzakelijk was, want o.i. ligt er absoluut niet in, wat naar Dr. R. en Dr. v. d. V. meenen, er in kan worden gezocht — dan behoeften zij slechts het rapport te raadplegen om daarop een afdoende antwoord te ontvangen.

Door echter alleen af te gaan op verklaring en mededeeling rukten zij de zaken uit hun verband. En als predikanten weten zij maar al te goed tot wat kwade gevolgen dit soms leidt.

Ook in dit geval bleven de kwade gevolgen niet uit.

Hadden zij genoeg aandacht geschonken aan het dogmatisch exegetisch rapport, dan zouden zij er van doordrongen zijn geworden, dat de Synode geen schijn of schaduw openliet voor de vrees, dat zij „zichzelf en haar uitspraken meer macht en autoriteit zou toeschrijven dan den Woorde Gods“.

Dat nu voortreffelijke predikanten als deze broeders een paar uitspraken zoo uit het geheel isoleerden, blijft een raadsel.

Of zij zich terecht of ten onrechte — wij houden staande: ten onrechte — op Prof. Ridderbos beroepen, doet hier niets ter zake.

Zij hadden te doen niet met een uitspraak van Prof. Ridderbos, maar van de Synode.

Vervolgens.

De predikanten exegetiseeren thans de laatste alinea's van hun schrijven aldus: „Dat zij (n.l. de Synode) dit niet bedoelde, stond van meet af voor ons vast. Maar toch scheen het ons niet overbodig, dat zij dit nog eens uitdrukkelijk verklaarde“.

Met genoegen nemen wij van dezen uitleg nota. Hadden zij den tekst nu maar zóó opgesteld, dat de exegese er op paste.

Hadden zij b.v. geschreven: ons verzekerd houdende, dat het geenszins in uw bedoeling ligt om uzelf en uw uitspraken meer macht en autoriteit toe te schrijven dan den Woorde Gods, komt het ons, ten einde alle misverstand, dat in deze dagen zoo lichtelijk rijst, af te snijden, wenschelijk voor, dat Gij nog eens uitdrukkelijk verklaart, dat de Belydenis ten allen tijde appellabel blijft aan de Schrift“, dan zou dit een geheel anderen indruk hebben gemaakt.

Doch nu stelden zij de Synode in staat van beschuldiging.

Zij — en nu volgen hun eigen woorden — „betrouwen ten diepste, dat haar uitspraken ruimte laten voor de onderstelling“ enz.

Zij waren dus door de uitspraak tot in het diepst van hun gemoed geroerd.

En gelijk de Classis Amsterdam oordeelde, dat de preek-coupure van Dr. Geelkerken „ruimte liet“ voor afwijkende gevoelens, zoo verklaarden de predikanten R. en v. d. V., dat de uitspraak der Synode „ruimte liet“ voor de onderstelling, dat de Synode een grove dwaling huldigde.

Dat was waarlijk geen kleinigheid.

En later, in hun onderschrift, versterkten zij deze beschuldiging nog door van de Synode uit te roepen: „Had ze de kwestie maar aanstands-

zoo zuiver-
heid zoo z
Ook liet
de schoude
Zij wordt
het feit, da
is ontstaan
Werkelijk
is zoo onst
Zij kunn
tegenstand
beroepen.
Wij wille
anders teg
Maar eer
hebben ver
beoordeel
En nu d
zij thans g
Vooreerst
gelijk ik e
meene ind
missive en
een hinnen
Voorts: d
uit. Hij leg
voorver het
eens portie
Vooral d
Daarin li
verklaard.
Dat Syno
zijn.

Van zijn
De Syno
predikanten
Dat men
is natuurlijk
Dat neen
kan zijn in
uit den we
ieder zal
veel van d
Thans ov
Hier aan
Diermause
scherpzuim
als de beide
Wanneer w
een signa
waartoe? B
De beide
Synoden d
nader va
lijk blijft
bel steft
zij hare i
lijkt stelt
Meer vro
Welnu, w
port, dat d
Zij had d
betterlijk
aan de Sch
Hoe kunn
strak en s
zich in h
Laten zij
te doen is
Daarmee
De beide
niet begrip
Dit spijt
Als zij,
onderschri
„Had ze d
gesteld. W
ze dan hel
op dit ooge
Het is ne
hachten te
de kortzich
helderziend
Maar dit
onbillijk en
stand teges
voedsel he
Dat de m
tot lichtdra
pers heeft
Maar we
hebben de
Of de U
niet: dat t
Er is ee
Dat wij
chure „On
hebben teg
Ds R.
Integende
Wij hebb
een veranc
Hoevel
beschiken
der“ ander
schuwlen.
ook op di
Verre va
wij te ma

kan zijn over-
Synode, om te
ongeropt gezag
— juist daarom
kan, dat haar
erkeende onder-
de, dat wij op
begrijpen.

w. dw.,
LMANN,
N DER VLIET
ning met de
elt tegen onze
t hij, dat men
en datum van

december 1925,
ten nog alleen
gebaseerd op

en op 17 Maart
ng door Dr. G.
ijn mondelinge
gior Synode
ale Rapporten
RULLMANX.

ikanten dank
elens.
ker geworden
men.

rijpelijk punt

op den eisch
e gesteld en
Synode aan

en die mede-

en, welke de
ontvangen en
e.

gelijk met de
rd werd, ge-

ter Vliet kon-
is nemen.

verklaring bij
dzakelijk was,
t naar Dr. R.
kan worden
het rapport
nde antwoord

verklaring en
hun verband
a) te goed
leidt.
gevolgen niet

enken aan het
zouden zij en
e Synode geen
vrees, dat zij

acht en auto-
oorde Gods".
ds deze broe-
t geheel iso-

— wij hou-
af. Ridderbos

uitspraak van
de.

is de laatste
at zij (n.l. de
meestal voor
iet overbodig.
rklaanle".

i uitlog nota-
ppgesteld, dat

erzokerd hou-
eling ligt om
en autoriteit
ds, komt het
n deze dagen

schelijk voor,
aart, dat de
blijft aan de
deren indruk

in staat van
orden — „be-
raken ruimte

in het diepe

oordeelde, dat
„ruimte liet"
orden de pre-
stpraak der
rstelling, dat

ersterkten zij
Synode uit
ar aanstonds.

zoo zuiver gesteld. Wat al verwarring en verdeeld-
heid zou ze dan hebben voorkomen?"

Ook hier weer wordt geen geringe schuld op
de schouders der Synode geladen!

Zij wordt hiernede verantwoordelijk gesteld voor
het feit, dat er zooveel verwarring en verdeeldheid
is ontstaan!

Werkelijk, de missive van de beide predikanten
is zoo onschuldig niet, als zij het nu voorstellen.

Zij kunnen liever de verantwoordelijkheid, dat
tegenstanders van de Synode zich gaarne op hen
beroepen, niet zoo van zich afschuiven.

Wij willen heel graag aannemen, dat zij er nu
anders tegenover staan.

Maar een gulde erkenning, dat zij zich destijds
hebben vergist en de Synode niet bilijk hebben
teoordeeld, ware wel zoo aangenaam.

En nu de blijdschap van dat Synodelid, waarvan
zij thans gewag maken!

Voorerst sprak dat Synodelid voor zichzelf, want
gelijk ik een vorig maal opmerkte kan een alge-
meene indruk niet worden gegeven, omdat deze
missive en het advies daarop uitgebracht, slechts
een hamerstuk was.

Voorts drukt de broeder zich zeer voorzichtig
uit. Hij legde de blijdschap deze restrictie op: „in-
zover het de Synode de gelegenheid bood, nog
eens pertinent te verklaren".

Vooraf dat „nog eens" spreekt boekdeelen.
Daarin ligt opgesloten: ze had het al pertinent
verklaard.

Dat Synodelid moet een bijzonder hoffelijk man
zijn.

Van zijn kant mag men de zaak ook bekijken.

De Synode konstateerde, dat er bij de beide
predikanten misverstand bestond.

Dat men nu blij zou zijn over een misverstand
is natuurlijk nagesloten.

Dat neemt echter niet weg, dat men wel blij
kan zijn in de gelegenheid te zijn dat misverstand
uit den weg te ruimen.

Ieder zal echter hopen, dat de menschen niet
veel van die blijdschap over hem zullen smaken.
Thans over het onderschrift.

Hier annexeren de beide predikanten weer Dr.
Diermause. Mogen wij Dr. Diermause, voor wiens
scherpzinigheid enz. wij evenveel respect hebben
als de beide predikanten, in zijn aktieve rust laten.
Wanneer wij dit punt gingen uitwerken, zou men
een eigenaardig toernooi kunnen beleven. Maar
waartoe? Bepalen we ons tot de feiten.

De beide predikanten vroegen alleen dit van de
Synode: dat zij „alsnog hare uitspraken
nader verklare in dien zin, dat duidelij-
k blijke, dat zij de belijdenis appella-
bel stelt aan de Heilige Schrift en dat
zij hare deelen en besluiten niet ge-
lijk stelt met de waarheid Gods".

Meer vroegen zij niet.

Welnu, wij toonden aan uit het dogmatisch rap-
port, dat de Synode dit reeds had verklaard.

Zij had daarin met even zooveel woorden,
letterlijk, het appellaat zijn van de belijdenis
aan de Schrift en het recht van gravenen erkend.

Hoe kunnen nu toch de beide predikanten zoo
strak en stijf blijven volhouden, dat de Synode
zich na hun missive anders uitsprak dan eerst!
Laten zij toch den schijn mijden, dat het hun
te doen is om „Rechtshabere".

Daarmee dienen wij de zaak des Heeren niet.
De beide predikanten kunnen onze „droefheid"
niet begrijpen.

Dit spijt ons.

Als zij, om hierop nogmaals te wijzen, in hun
onderschrift over de Synode het vonnis strijken
„Had ze de kwestie maar aanstonds zoo zuiver
gesteld. Wat al verwarring en verdeeldheid zou
ze dan hebben voorkomen!" dan doet ons dit tot
op dit oogenblik leed.

Het is nog het minste, dat zij hier de beau rôle
trachten te spelen: wij de helderzienden, de Synode
de kortzichtige, maar door onze helderziendheid ook
helderziend geworden.

Maar dit doet ons leed, dat zij door zulk een
onbillijk en humer onwaardig oordeel, de legen-
stand tegen de Synode — onbedoeld, gewis! —
voedsel hebben gegeven.

Dat de missive der beide predikanten de Synode
tot lichtdraagster heeft gemaakt — onze kerkelijke
pers heeft in dien geest nergens geschreven.

Maar wel de liberale en de „schismatische" pers
hebben de missive hoog aangeslagen.

Of de Utrechtsche predikanten het begrijpen of
niet: dat bedroeft ons.

Er is echter nog een P. S.

Dat wij de instemming van Dr. R. met de bro-
chure „Ons aller Moeder" „uitgespeeld" zouden
hebben tegen de missive, is een misverstand bij
Dr. R.

Integendeel.

Wij hebben met vreugde gekonstateerd, dat zich
een verandering bij Dr. R. had voltrokken.

Hoewel anderen, die over niet meer gegevens
beschikten dan Dr. R. dadelijk op „Ons aller Moe-
der" anders reageerden en aanstonds er tegen waar-
schuwden, doet het ons goed, dat Dr. R. thans
ook op dit standpunt staat.

Verre van hem van deze verandering eenig ver-
wijt te maken zouden wij wel wenschen, dat de

schrijvers van „Ons aller Moeder" ons gerefor-
meerde volk wilden verblijden met de publikatie:
wij oordeelden bij het schrijven van onze brochure
naar de gegevens, welke wij toen hadden, maar
nu wij door de procedure en wat daarmee in ver-
band staat, meer licht hebben ontvangen, nu ver-
klaren wij, dat wij ons gevoelen geheel hebben
herzien en dankbaar zijn voor de beslissingen van
de Synode van Assen.

Welk een gunstige uitwerking zou dat op men-
gen bezwaarde hebben.

Hoe zou het olie op de golven zijn.

Het zou niet in ons opkomen iets tegen hen
uit te spelen.

Dankbaarheid zou in ons den boventoon voeren.
Evenals wij Dr. Rullmann hier openlijk onzen
dank betuigen voor zijn moedige bekentenissen.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Avondmaalsviering en gevoelige genieting.

II (Slot).

We zijn het dus eens over deze twee dingen: re, dat
het Heilig Avondmaal niet door Christus is ingesteld
om den zinnen af en toe een ure van gevoelige geestelijke
genieting te geven, maar tot sterking van hun geloof;
en ze, dat versterking van ons geloof niet alleen bedoelt
ons allengs rijker te maken in vrede en blijdschap, maar
ook en niet minder, ons te doen toenemen in heilig-
making en alle vrucht des Geestes die uit haar opbloeit.

Daarom moeten we — dat was m'n eerste opmerking
in antwoord op de vraag van br. B. — als we vrucht
zoeken van de viering des H. Avondmaals, niet in de
eerste plaats, veel minder uitsluitend vragen naar blijd-
schap in God en hooggestemden geloofsroem, maar oók
omzien naar afsterfing van de zonde en groeiende lust
in al wat Gode welbehagelijk is.

Doch dan moeten we — en dat is m'n tweede op-
merking — ook daarbij met geestelijke onderscheiding
te werk gaan.

Dat zouden we niet doen, als we nu, gedurende of
onmiddellijk na het gebruik des H. Avondmaals, ons
innerlijk leven gingen bespieden, om te zien, wat daar
nu, in geestelijke kennis en geloofsvertrouwen, in liefde
tot den Heere Jezus, tot onzen Vader in de hemelen,
en tot onze broeders en zusters op aarde; in vijandschap
tegen de zonde en in hartelijke lust tot geboortzaamheid
aan onzen God; in troost en vrede, in blijdschap en
hope — als vrucht van de viering van het Avondmaal
valt te constateeren.

Want wie dat deed zou even dwaas doen als de boom-
kweker die, onmiddellijk nadat hij mest om zijn boom
had gelegd, den maatstok voor den dag haalde, om te
zien hoeveel zijn boompje nu al opschoot, en naar de
bloesems en de vruchten ging zoeken die hij aan de
bemesting te danken had; of als de moeder die, zoo
dikwijls ze haar kindje zoogt, aanstonds met meter en
weegschaal poogt vast te stellen, wat de voeding uit-
werkte.

Zulk een kweker en zulk een moeder zouden ver-
geten, dat de voeding bij een boom en bij een mensche-
lijk lichaam, niet aanstonds en rechtstreeks elk van de
deelen: elk takje en elk lid, ten goede komt, maar dat
ze centraal wordt aangebracht: bij den boom in den
wortel, en bij het menschelijk lichaam in de voedings-
organen; dat ze eerst door een zeer ingewikkeld en
tijd-vragend proces vandaar naar de verschillende de-
len wordt geleid, en dat, als ze daar eenmaal aange-
komen is, er nog weer zekere tijd verloopt, eer van
buiten af iets van de uitwerking wordt waargenomen.
En dan voorts — niet te vergeten — dat, wijl alles in
een organisme als een boom en een menschenlichaam
niet mechanisch: met schok en stoot, maar organisch:
d.w.z. in den weg van groei, tot vollen wasdom komt,
de ontwikkeling bij beide nooit bij rukken en sprongen,
maar altoos alleen geleidelijk en op den duur valt te
constateeren.

Een tuinman ziet zijn boomen en planten niet bij elke
besproeiing, en een moeder haar kind niet na elke voe-
ding, op eens zooveel millimeter grooter en sterker dan
een oogenblik tevoren; beide merken eerst na ver-
loop van dagen en weken, dat het leven niet stilstand
en hun zorg niet tevergeefs was.

En nu mogen we natuurlijk niet zoo maar op het ge-
nadeleven overgedragen elke levenswet die geldt voor
boom en plant en menschelijk lichaam.

Doch dit staat toch vast, dat onze ziel evengoed als
ons lichaam organisch bestaat; dat ook daarin alles
onderworpen is aan de wet van groei, waaraan God de
Heere alle leven bond; dat ook het genadeleven ziele-
leven is, en dat het daarom ook in dat genadeleven — al
is Gods vrijmacht ook hier nooit gebonden — wat
zijn groei en vruchtbaarheid aangaat, alles niet mecha-
nisch maar organisch toegaat.

De Heilige Schrift verzuimt ook niet ons daar op-
merkzaam op te maken. Ze spreekt van „mannen en
vaders", en ook van „kinderen" in Christus; van ge-
loovigen die met „melk" gevoed moeten worden, en van
anderen die in staat zijn „vaste spijs" te „verdragen";
van „opteassen in de kennis en de genade van Christus"
en van „vrucht dragen" in de gemeenschap des Heeren.
En het Heilig Avondmaal zelf: disch, met spijs en
drank voor 't lichaam, als teken en onderpand van
wat de ziele voedt en laaft ten eeuwigen leven, is er als
op aangelegd, om ons op deze overeenkomst tusschen
het natuurlijke en het geestelijke telkens opnieuw op-
merkzaam te maken.

Als we dit bedenken — als we bedenken, dat wat de
Heere ons door het Sacrament wil toebrengen is: ster-

king van ons geloof; dat bij die sterking de genade des
Geestes zich altoos, naar het organisch karakter van ons
zieleleven, richt op den wortel en niet rechtstreeks op de
takken; op het vermogen des geloofs en niet recht-
streeks op de onderscheidene werkingen van 't geloof;
en dat wat de Heilige Geest ons zoo aan geloofssterking
toebrengt, naar de vrijmacht des Geestes, wel aan-
stonds in zijn vrucht kan, maar volstrekt niet altoos
behoeft, waarneembaar te worden voor ons bewustzijn
— dan is het duidelijk, dat we zeer wel een gezegende
Avondmaalsviering gehad kunnen hebben, ook al kon-
den we daarbij of onmiddellijk daarna niet spreken van
gevoelige genieting of van bijzondere verheffing van
ons geloofsleven.

Onze kerken schromen dan ook niet met heerlijke
gereformeerde geloofsnuchterheid, al haar leden die
aan den disch des Heeren aanzaten, onverschillig wat
daarbij hun zielervaringen waren, de belijdenis op de
lippen te leggen: „dat de Heere aan zijn tafel hunne
zielen gespijzigd heeft" en ze daarvoor hem God en Va-
der in Christus hartelijk te doen danken en loven.

Doch terwijl ze hen daarvoor doen danken, doen ze
hen tegelijk — en hierin ligt, dunkt me, het antwoord
op B's vraag: of nog weken na de Avondmaalsviering
de vrucht ervan zich bij ons zetten kan — doen ze hen
tegelijk bidden, dat onze „getrouwe God en Vader, door
de werking van zijnen Heiligen Geest, de gedachtenis
van onzen Heere Jezus Christus, en de verkondiging
van zijnen dood, ons tot dagelijksch toenemen in het
rechte geloof en in de zalige gemeenschap van Christus
wil laten gedijen".

Hoe ver was het van onze vaders, de vrucht van het
Sacrament af te meten naar de gevoelsaandoeningen.

Intusschen make dit niet den indruk, alsof ze
koude verstandsmenschen waren, wien het niet
deerde, of ze met een onbewogen ziel de teekenen en
panden van het gebroken lichaam en het vergoten bloed
huns Heilands konden ontvangen en genieten. Dat zegt
de ontroerend-teedere overdenking van 's Heeren lijden
en sterven in ons Avondmaalsformulier ons wel anders.
En het is om ons over weg te schamen voor onzen God,
dat alles in ons niet tegelijk heiliglijk weent en lacht,
als ons de teekenen worden toegereikt van het lichaam
dat onze gezegende Middelaar voor ons liet breken en
van het bloed dat Hij voor ons vergoot.

Maar — en laat ons dat nooit vergeten — van de
mate onzer gevoeligheid is de vrucht van het werk des
Geestes in onze zielen niet afhankelijk. En wát Hij in ons
werkt, nog eens, dient zich in den regel niet aanstonds
aan in ons bewustzijn.

Laat ons, zoo dikwijls we ten Avondmaal gaan, niet
allereerst uitzien naar gevoelige genieting, maar zoeken
sterking van ons geloof, tot rijker vruchtbaarheid voor
den dienst en voor de eere onzes Gods.

Dan zal ook de blijdschap niet achterblijven.

V.

K. F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Ons Indië!

Reeds eerder (16 Oct. '25) is in deze rubriek
gewezen op het gevaar, dat ons Indië dreigt van
communistiche zijde. Thans vestigt het debat over
de begroting van koloniën op de communistiche
interpellatie in de Tweede Kamer der Staten-Ge-
taal opnieuw de aandacht op dit ernstig gevaar.

Bovendien brengt iedere Indische post nieuwe
mededeelingen over communistiche woelingen en
daartegen genomen maatregelen, zoodat soms zelfs
de vraag gerechtigd schijnt of wij al niet te veel
hebben laten bederven.

Het blijkt, dat het kwaad ernstige afmetingen
heeft aangenomen en dat zelfs in vele gevallen
het personeel in dienst der Overheid niet vrij uit-
gaat. Een en ander is zeker mede een gevolg van
een te slappe houding in vroeger dagen.

Het is toch al te dwaas, dat de Overheid per-
sonen in dienst neemt, die openlijk verklaren het
gemunt te hebben op de versterking der bestaande
maatschappelijke orde. Zoo iets kan m.i. hier in
Nederland al niet worden toegelaten.

In Indië is dit nog veel funester. Daar staan
wij met een zeer klein groepje blanken tegenover
een miljoenen bevolking, waartegen wij betrek-
kelijk zeer weinig machtsmiddelen in werking kun-
nen stellen.

Het is dus daar, veel meer nog dan hier, noodig,
dat ieder, die in staatsdienst is, zijn best doet
het gezag te steunen en te handhaven.

Hier ontbrak in den laatsten tijd veel aan.

Vooraf de onderwijzers schenen zich voor een
deel te beschouwen als ambtshalve belast met
de propaganda voor het communisme.

Gelukkig gaan thans voor het dwaze van dezen
toestand de oogen open. Wij lezen althans in een
rondschrift van den Directeur van Onderwijs het
volgende:

„Gelijk bekend heeft de regering het gewenscht
geacht om het door haar ingenomen standpunt tegen-
over landsdienaren, die sociaal-politieke propaganda
voeren, nader te verduidelijken.

Wat de ambtenaren in het algemeen betreft, wenscht
zij iedereen vrijgelaten te zien in zijn staatkundige
overtuiging, doch zoodra het de uiting daarvan geldt,
wordt van iedereen landsdienaar, hoog of laag, gevor-
derd, dat hij zich zal onthouden van daadwerkelijke
propaganda, welke ontwrichting van het overheids-
gezag ten doel heeft of daartoe leidt, onverschillig
op welke wijze dit geschiedt, hetzij in het openbaar
dan wel in het verborgen.